

**Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien omavalvontasuunnitelman laatimista,
sisältöä ja seurantaan koskevat määräykset**

Valtuutussäännökset

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) 6 §

Kohderyhmä

Yksityiset sosiaalipalvelujen tuottajat

Voimassaoloaika

Määräys tulee voimaan 1.3.2012 ja se on voimassa toistaiseksi

1 SOVELTAMISALA	3
2 MÄÄRITELMÄT.....	3
3 OMAVALVONTASUUNNITELMAN LAATIMINEN.....	4
4 OMAVALVONTASUUNNITELMAN SISÄLTÖ	5
4.1 Omavalvonnan toteuttaminen	5
4.1.1 Palvelujen tuottajaa koskevat tiedot.....	5
4.1.2 Toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet	5
4.1.3 Omavalvonnan organisointi, johtaminen ja vastuuhenkilöt	5
4.1.4 Henkilöstön osallistuminen ja perehdyttäminen	5
4.1.5 Asiakkaan ja omaisten osallistuminen.....	6
4.1.6 Riskien tunnistaminen ja korjaavat toimenpiteet	6
4.2 Palvelun sisällön omavalvonta.....	6
4.2.1 Henkilöstö.....	6
4.2.2 Toimitilat	7
4.2.3 Terveystieteiden huollon laitteet ja tarvikkeet	7
4.2.4 Asiakasturvallisuus.....	7
4.2.5 Asiakkaan asema ja oikeudet.....	8
4.2.6 Asiakastyön sisällön omavalvonta.....	10
4.2.7 Asiakastietojen käsittely	11
4.3 Omavalvonnan asiakirjat.....	12
5 OMAVALVONTASUUNNITELMAN SEURANTA	13
6 OHJAUS JA NEUVONTA	13
7 VOIMAANTULO	13

1 SOVELTAMISALA

Tämä määräys koskee yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) annetussa laissa tarkoitettuja palvelujen tuottajia. Yksityisillä sosiaalipalveluilla tarkoitetaan sosiaali- huoltolain (710/1982) 17 §:ssä mainittuja sosiaalihuollon palveluja sekä niiden järjes- tämiseen liittyvää sosiaalialan ammatillista ohjausta ja neuvontaa, joita yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla. Määräys koskee sekä luvan- että ilmoituksenvaraisia sosiaalipalveluja.

Lain 6 §:n 1 momentin mukaan yksityisen sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan tarjoamat sosiaalipalvelut ja palvelukokonaisuudet.

Tässä määräyksessä säädetyt velvoitteet perustuvat yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 6 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja val- vontavirasto (Valvira) voi antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laa- timisesta ja seurannasta.

2 MÄÄRITELMÄT

Omavalvonnalla tarkoitetaan palvelujen tuottajan omatoimista laadun varmistamista siten, että toiminnassa toteutuvat lainsäädännön ja valvontaohjelmien edellyttämät sekä palvelujen tuottajan itse omalle toiminnalleen asettamat laatuvaatimukset, joissa on otettu huomioon palvelujen laadusta annetut suositukset. Omavalvonta on osa toimintayksikössä tai toiminnassa toteutettavaa laadunhallintaa.

Omavalvontasuunnitelmalla tarkoitetaan palvelujen laadun ja asiakasturvallisuuden varmistamiseksi ja parantamiseksi suunniteltujen menettelytapojen kuvausta ja siinä käytettäviä asiakirjoja. Omavalvontasuunnitelma laaditaan toimintayksikkö- ja palve- lukohtaisesti. Omavalvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, joka tulee olla asiakkai- den nähtävillä, joten siihen ei kirjata asiakkaiden salassa pidettäviä henkilötietoja.

Toimintayksiköllä tarkoitetaan toiminnallista kokonaisuutta, jossa tuotetaan asiakkaal- le yksityisiä sosiaalipalveluja. Toimintayksiköllä on useimmiten fyysinen toimitila, jo- hon asiakkaat tulevat saamaan palvelua, mutta toimintayksikkö voi toimia myös ilman asiakaspalveluun tarkoitettua toimitilaa, jos palvelut tuodaan esimerkiksi asiakkaan kotiin.

Toiminta-ajatus ilmaisee, miksi toimintayksikkö tai yritys on olemassa, mitä palveluja se tuottaa ja mille asiakasryhmille sekä millä resursseilla palveluja tuotetaan. Toimin-

ta-ajatuksen perusta on toimialaa koskevan erityislain (lastensuojelu, päivähoito, vammaispalvelu, kehitysvammahuolto, päihdehuolto), sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaisissa periaatteissa. Palvelutoimintaa ohjaavat arvot perustuvat perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ilmaisemiin periaatteisiin.

Laatupolitiikalla tarkoitetaan ylimmän johdon suhtautumista laatuun ja laadun kehittämiseen.

3 OMAVALVONTASUUNNITELMAN LAATIMINEN

Palvelujen tuottaja vastaa yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan palvelun laadusta ja siitä, että asiakkaalle järjestettävä palvelukokonaisuus täyttää sille asetetut vaatimukset. Toimintayksikölle on 5 §:n 3 momentin mukaan nimettävä vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on huolehtia siitä, että toimintayksikössä toteutettavat palvelut täyttävät niille asetetut vaatimukset.

Luvanvaraisen toiminnan omavalvonnan perustana ovat palveluntuottajalle myönnetyssä luvassa vahvistetut toiminnan edellytykset, joiden toteutumista omavalvonnassa seurataan. Palvelualakohtaisia omavalvonnassa valvottavia laatuvaatimuksia on sosiaalihuollon lainsäädännön ja laatusuosituksen lisäksi kirjattu Valviran ja aluehallintovirastojen yhteistyönä laadittuihin valtakunnallisiin valvontaohjelmiin.

Omavalvontasuunnitelman laajuus ja sisältö määräytyvät toimialan ja toiminnan mukaan siten, että eri aloilla toimivat yritykset soveltavat määräyksiä niiltä osin kuin määräysten mukaiset toiminnot toteutuvat palvelussa.

Omavalvontasuunnitelmassa on oltava kuvaus menettelystä, jolla varmistetaan, että alihankintana tuotetut palvelut vastaavat niille asetettuja laatu- ja asiakasturvallisuusvaatimuksia. Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan alihankintana ostetut palvelut ja niiden tuottajat.

Uuden palvelun tuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Aikaisemmin aloittaneen palveluntuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma 1.9.2012 mennessä.

Yksikkö- ja/tai toimintakohtainen, ajan tasalla oleva omavalvontasuunnitelma tulee pitää julkisesti nähtävillä toimintayksikössä. Suunnitelman tiedot tulee kirjata siten, ettei siitä käy ilmi salassa pidettäviä asiakastietoja.

4 OMAVALVONTASUUNNITELMAN SISÄLTÖ

4.1 Omavalvonnan toteuttaminen

4.1.1 Palvelujen tuottajaa koskevat tiedot

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava yksikkö/palvelu, jonka toimintaa omavalvontasuunnitelma koskee, palvelujen tuottajan nimi ja liiketoiminnasta vastaavan henkilön nimi, omavalvonnan vastuhenkilö(t) sekä toimintayksikön osoite- ja yhteystiedot.

Mikäli tuotettu palvelu on luvanvaraista toimintaa, on omavalvontasuunnitelmaan kirjattava luvan myöntämisen ajankohta sekä mahdollisen muutosluvan myöntämisen ajankohta. Ilmoituksenvaraisen toiminnan osalta on kirjattava ilmoitusta/rekisteröintiä koskevan päätöksen ajankohta.

4.1.2 Toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava yksikön toiminta-ajatus, toimintaa ohjaavat arvot ja toimintaperiaatteet sekä toimintayksikölle/palvelulle hyväksytyt laatu- ja toimintaperiaatteet.

4.1.3 Omavalvonnan organisointi, johtaminen ja vastuhenkilöt

Omavalvontasuunnitelmassa on sovittava omavalvontasuunnitelman täytäntöönpanon käytännöistä, vastuhenkilöistä sekä siitä, miten johto vastaa laadukkaan palvelun edellytyksistä ja voimavaroista. Jos toimintayksiköllä on käytössä laadunhallintajärjestelmä, voidaan omavalvontaa toteuttaa osana laajempaa laadunhallintaa. Omavalvonta ei edellytä erityisen laatujärjestelmän käyttöön ottamista, vaan toiminnan laajuudesta ja toimialasta riippuen omavalvonta voidaan organisoida toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 5 §:n mukaan toimintayksiköllä tulee olla vastuhenkilö, joka vastaa siitä, että toimintayksikössä toteutettavat palvelut täyttävät niille asetetut vaatimukset.

Edellä mainittu vastuhenkilö vastaa toimintayksikön omavalvontasuunnitelmasta ja omavalvonnan seurannasta. Toiminnan laajuudesta riippuen voidaan toimipaikassa tarvita useampia omavalvonnan eri osa-alueiden toteuttamisesta ja seurannasta vastaavia henkilöitä, joiden tehtävät määritellään omavalvontasuunnitelmassa.

4.1.4 Henkilöstön osallistuminen ja perehdyttäminen

Omavalvontasuunnitelmaan on liitettävä perehdyttämissuunnitelma henkilöstön ja toimintayksiköissä työskentelevien opiskelijoiden koulutuksesta ja perehdyttämisestä laadunhallintaan ja omavalvonnan toteuttamiseen.

4.1.5 Asiakkaan ja omaisten osallistuminen

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava tiedot siitä, miten asiakas ja omaiset voivat antaa laatuun ja asiakasturvallisuuteen liittyvää palautetta. Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava myös tiedot menettelystä, jolla palautteista ja asiakkailta tulleista muistutuksista saatua tietoa käytetään hyödyksi omavalvonnassa ja toiminnan kehittämisessä.

4.1.6 Riskien tunnistaminen ja korjaavat toimenpiteet

Omavalvonta perustuu riskien hallintaan, mikä tarkoittaa, että toiminnassa pyritään tunnistamaan ne kriittiset työvaiheet ja mahdolliset vaaratilanteet, joissa toiminnalle asetettujen vaatimusten taso ei toteudu. Palvelujen tuottaja vastaa siitä, että riskienhallintaa toteutetaan organisaation kaikilla tasoilla, ja että tieto riskeistä, vaaratilanteista ja haittatapahtumista hyödynnetään palvelun kehittämisessä, sekä että toimintatapoja muutetaan vastaamaan laadulle asetettuja tavoitteita.

Omavalvontasuunnitelmaan on laadittava suunnitelma, jonka mukaisesti toiminnan riskit, laatupoikkeamat, kriittiset työvaiheet ja vaaratilanteet tunnistetaan, ennaltaehkäistään, raportoidaan ja tilastoidaan. Laatupoikkeamien korjaamiseksi toimintayksikössä sovitaan menettelystä, miten korjaavat toimenpiteet, joihin kuuluvat myös asiakkaan saaman huonon kohtelun ja vaaratilanteiden syiden selvittäminen, toteutetaan. Suunnitelmassa kuvataan, miten korjaavat toimenpiteet tiedotetaan henkilökunnalle sekä siitä, miten tieto haittatapahtumista ja vaaratilanteista käsitellään ja hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava myös tiedot menettelystä, joilla asiakkaalle ja hänen läheiselleen annetaan tietoa ja tukea asiakasta kohdanneen haittatapahtuman tai vaaratilanteen jälkeen.

4.2 Palvelun sisällön omavalvonta

4.2.1 Henkilöstö

Omavalvontasuunnitelmassa henkilöstön määrä arvioidaan suhteessa asiakkaiden avun tarpeeseen, määrään ja toimintaympäristön asettamiin vaatimuksiin sekä tilojen toimivuuteen. Henkilöstön riittävyttä, rakennetta ja kelpoisuutta seurataan henkilöstösuunnitelmassa ja/tai henkilöstötilinpäätöksessä. Sosiaalipalveluja tuottavien yksiköiden henkilöstörakenteessa tulee erityisesti ottaa huomioon sosiaalihuollon ammatillinen osaaminen. Henkilöstön kelpoisuudesta säädetään laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005). Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista valtio-, kunta ja yksityissektorille annettuja suosituksia on kirjattu Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuun 18:2007. Hakijan ri-

kostaustan selvittämisestä säädetään erikseen lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetussa laissa (504/2002).

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava henkilöstön määrä, rakenne ja sijaisten käytön suunnitelma.

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan henkilökunnan rekrytointia koskevat periaatteet ja kuvaus menettelystä, miten rekrytoinnissa otetaan huomioon asiakkaiden kodeissa ja lasten kanssa työskentelevien soveltuvuus tehtävään.

Edellä kohdassa 4.1.4 mainittuun perehdyttämissuunnitelmaan kirjataan myös henkilöstön ja opiskelijoiden perehdyttämisestä asiakastyössä.

4.2.2 Toimitilat

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 §:n mukaan toimintayksikössä on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet. Toimitilojen on oltava myös terveydelisiltä ja muilta olosuhteiltaan toimintaan sopivat. Ympäri vuorokautista hoivaa ja palvelua tarjoavien yksiköiden toimitiloille ja asukashuoneiden koolle ja käytölle on asetettu erityisiä vaatimuksia, jotka käyvät ilmi Valviran ja aluehallintovirastojen yhteistyössä eri toimialoille laatimista valvontaohjelmista ja muista oppaista.

Omavalvontasuunnitelmaan laaditaan kuvaus toiminnassa käytettävistä tiloista ja niiden käytön periaatteista.

4.2.3 Terveysthuollon laitteet ja tarvikkeet

Terveysthuollon laitteella tarkoitetaan terveysthuollon laitteista ja tarvikkeista annetun lain (629/2010) 5 §:n mukaan instrumenttia, laitteistoa, välinettä, ohjelmistoa, materiaalia tai muuta yksinään tai yhdistelmänä käytettävää laitetta tai tarviketta, jonka valmistaja on tarkoittanut käytettäväksi muiden muassa ihmisen sairauden diagnosointiin, ehkäisyyn, tarkkailuun, hoitoon tai lievitykseen. Toiminnanharjoittajan velvollisuuksista on säädetty terveysthuollon laitteista ja tarvikkeista annetun lain (629/2010) 24–26 §:ssä sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston antamissa määräyksissä 4/2010. Terveysthuollon laitteiden ja tarvikkeiden aiheuttamista vaaratilanteista tehdään ilmoitus Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan terveysthuollon laitteiden ja tarvikkeiden turvallisuudesta ja vaaratilanteita koskevista ilmoituksista vastaavan henkilön nimi ja yhteystiedot.

4.2.4 Asiakasturvallisuus

Palvelujen tuottajan tiloissa tapahtuvan palvelun asiakasturvallisuutta arvioitaessa otetaan huomioon toimintayksikön fyysisen ympäristön esteettömyys ja riskit asiak-

kaiden turvallisuudelle. Kotona annettavissa palveluissa asiakasturvallisuutta arvioidaan kodin turvallisuuden ja palvelutoiminnan luonteen perusteella.

Toimintayksiköissä käytössä olevia kulunvalvontalaitteita ovat oville ja muihin yleisiin tiloihin asennetut kamerat sekä muut asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuuden parantamiseksi asennetut valvontalaitteet. Omavalvontasuunnitelmassa on kuvattava toimintayksikön käytössä olevat kulunvalvontalaitteet ja niiden käytön periaatteet.

Omavalvontasuunnitelmaan tai sen liitteeksi laaditaan asiakasturvallisuuden kehittämiseksi toimintasuunnitelma, jonka toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan toimintayksikön asiakasturvallisuudesta vastaavan henkilön nimi ja yhteystiedot.

Omavalvontasuunnitelmaan on liitettävä menettelyohjeet asiakkaiden henkilökohtaisessa käytössä olevien turva- ja kutsulaitteiden toimintavarmuudesta huolehtimisesta ja hälytyksiin vastaamisesta.

4.2.5 Asiakkaan asema ja oikeudet

Palvelusopimus, hoito- ja palvelusuunnitelma

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 5 §:ssä säädetään, että palvelujen on perustuttava sopimukseen tai kunnan tekemään hallintopäätökseen sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (asiakaslaki) 7 §:n mukaisesti laadittuun palvelu-, hoito-, huolto- tai kuntoutussuunnitelmaan.

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava kuvaus menettelystä, miten sopimus palvelusta laaditaan asiakkaan kanssa. Kuvauksessa on käytävä ilmi asiakkaalle annettava informaatio palveluun liittyvien sopimusten sisällöstä, palvelun kustannuksista ja sopimusmuutoksista.

Omavalvontasuunnitelmassa on kuvattava menettely, miten asiakkaan toiveet otetaan huomioon ja miten asiakasta tai omaista kuullaan hoito- ja/tai palvelusuunnitelmaa laadittaessa.

Omavalvontasuunnitelmassa kuvataan hoito- ja/tai palvelusuunnitelman sisällön lisäksi menettely, miten suunnitelman toteutumista seurataan ja päivitetään.

Asiakkaan kohtelu ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen

Suomen perustuslaissa (731/1999) säädetään valtiosäännön turvaamasta ihmisarvon loukkaamattomuudesta. Itsemääräämisoikeus voidaan liittää erityisesti perustuslain 7 §:n säännöksiin elämästä, henkilökohtaisesta vapaudesta, koskemattomuudesta ja turvallisuudesta sekä perustuslain 10 §:n säännöksiin yksityiselämän suojasta. Sosi-

aalihuollon asiakkaiden oikeuksista säädetään tarkemmin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000).

Sosiaalihuollossa asiakkaan hoidon ja huolenpidon on perustuttava ensisijaisesti aina vapaaehtoisuuteen ja itsemääräämisoikeuden tai muiden perusoikeuksien rajoittamiselle tulee olla laissa säädetty peruste. Sosiaalihuollon asiakkaan itsemääräämisoikeuden rajoittamista voidaan pitää hyväksyttävänä ainoastaan, jos asiakkaan oma tai muiden henkilöiden terveys tai turvallisuus uhkaa vaarantua.

Rajoitustoimenpiteistä tulee tehdä kirjalliset päätökset ja niiden tulee olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään tai uhkaavaan vaaratilanteeseen nähden. Rajoitustoimenpiteet on suoritettava mahdollisimman turvallisesti asiakkaan ihmisarvoa kunnioittaen.

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava asiakkaan turvallisuuden takaamiseksi välttämättömien perusoikeuksia rajoittavien toimenpiteiden käyttöä koskevat periaatteet ja suunnitelma siitä, miten rajoitusten käytön tarvetta pyritään vähentämään.

Rajoitustoimenpiteitä koskevat menettelyohjeet on liitettävä omavalvontasuunnitelmaan ja niiden käyttöä tulee seurata säännöllisesti. Itsemääräämisoikeuden rajoitustoimenpiteistä tehdyt tilastot ja raportit liitetään omavalvonnan seuranta-asiakirjoihin.

Omavalvontasuunnitelmassa on kuvattava, miten työyksikössä estetään asiakkaan epäasiallinen kohtelu ja miten menetellään, jos sellaista toimintaa havaitaan.

Oikeusturva

Jos asiakas on tyytymätön saamaansa kohteluun, hänellä on asiakaslain 23 §:n mukaan oikeus tehdä muistutus toimintayksikön vastuuhenkilölle tai johtavalle viranhaltijalle. Kun palvelu perustuu ostopalvelusopimukseen, muistutus tehdään järjestämisvastuussa olevalle viranomaiselle. Valviran antamassa ohjeessa 8:2010 on tarkemmat ohjeet muistutuksen käsittelemisestä.

Kuluttajansuojalain (38/1978) ja kuluttajariitalautakunnasta annetun lain (8/2007) mukaisesti suoraan asiakkaalle myytävien palvelujen osalta sopimukseen ja palveluun liittyvät erimielisyydet käsitellään kuluttajariita-asiana, josta on annettava asiakkaalle tietoa sopimuksen tekemisen yhteydessä.

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan henkilöt, joille muistutukset osoitetaan ja menettelyohje muistutuksiin vastaamisesta sekä niiden käsittelemisestä kohtuullisen ajan kuluessa.

4.2.6 Asiakastyön sisällön omavalvonta

Kasvua/hyvinvointia tukeva palvelu

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava kuvaus asiakkaiden toimintakykyä sekä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia edistävästä palvelu- ja hoitoperiaatteista sekä niitä tukevista käytännöistä.

Ravitsemus

Omavalvontasuunnitelmassa on oltava tiedot, miten toimintayksikössä turvataan asiakkaalle valtion ravitsemusneuvottelukunnan suositusten mukaisesti hyvä ja riittävä ravinto.

Päivittäinen toiminta (ulkoilu, liikunta, harrastukset, viriketoiminta)

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava tiedot, miten asiakkaiden mahdollisuus säännölliseen ulkoiluun ja muuhun harrastus- ja virkistystoimintaan järjestetään.

Hygieniäkäytännöt

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava tiedot toimintayksikön siivousta, jäte- ja pyykkihuoltoa koskevista käytännöistä. Lisäksi omavalvontasuunnitelmaan on liitettävä infektio tartuntojen ehkäisemiseksi laaditut toimintaohjeet ja seurantakäytännöt.

Sairaushoito

Terveys- ja sairaanhoidon palveluista säädetään kansanterveyslaissa (66/1972), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), erikoissairaanhoitolaissa (1062/1989), yksityises- tä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990), mielenterveyslaissa (1116/1990) ja tartuntatautilaissa (583/1986).

Omavalvontasuunnitelmaan laaditaan menettelyohje tilanteisiin, joissa asiakas tarvitsee kiireellistä sairaanhoidon palvelua. Ohjeessa tulee olla ajan tasalla olevat tiedot, kuka vastaa toimintayksikön sairaanhoidon palveluista sekä ohjeet siitä, miten äkillisessä sairaustapauksessa toimitaan, ketä konsultoidaan tai mihin asiakas lähetetään hoitoon.

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan kuvaus menettelystä, miten toimintayksikön lääkäripalvelut on järjestetty kiireettömissä tilanteissa ja tiedot, miten pitkäaikaissai- raiden asiakkaiden terveyttä edistetään ja seurataan.

Lääkehoito

Lääkehoitoa antavat ja lääkkeitä käsittelevät palvelujen tuottajat laativat sosiaali- ja terveysministeriön Turvallinen lääkehoito -oppaan (2005:32) mukaisen lääkehoito-

suunnitelman, jossa on määritelty ja sovittu lääkehoidon henkilöstön vastuut, velvollisuudet, työnjako, lupakäytäntö, lääkehoidon vaikutusten arviointi ja kirjaaminen sekä seuranta. Lääkehoitosuunnitelman tulisi sisältää lääkehoitoa koskevat menettelyohjeet lääkkeiden tilaamisesta, säilytyksestä, menekin seurannasta ja palauttamisesta sekä menettelyohje, miten toimitaan lääkehoidossa todetussa poikkeamatilanteessa.

Omavalvontasuunnitelmaan tulee kirjata ajan tasalla olevat tiedot lääkehoidon vastuuhenkilöstä ja kuvaus menettelystä, miten lääkehoitosuunnitelmaa ylläpidetään ja seurataan.

4.2.7 Asiakastietojen käsittely

Sosiaalihuollon asiakasta koskevien tietojen käsittelystä ja suojaamisesta säännellään henkilötietolain (523/1999) 5 §:n ja 32 §:n lisäksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000). Asiakaslain 3 luvussa säädetään asiakastietojen salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Asiakastietojen sähköisestä käsittelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007).

Hyvä tietojenkäsittely ja tiedonhallinta edellyttävät, että henkilötietojen käsittely suunnitellaan kaikkien käsittelyvaiheiden osalta, joista keskeisiä ovat henkilötietojen kerääminen, tallettaminen, luovuttaminen, säilyttäminen ja hävittäminen. Suunnittelun tuloksena laaditaan rekisterikuvaus ja arvioidaan käsittelyn lainmukaisuus. Käsiteltäessä asiakastietoja sähköisesti, tulee vastaavan johtajan antaa kirjalliset ohjeet asiakastietojen käsittelystä.

Yksityisiä sosiaalipalveluja annettaessa asiakkaiden tiedoista muodostuu henkilötietolain 10 §:ssä tarkoitettu henkilörekisteri tai henkilörekistereitä. Rekisterinpitäjän on laadittava jokaisesta henkilörekisteristä rekisteriseloste ja informoitava asiakkaita henkilötietojen tulevasta käsittelystä sekä rekisteröidyn oikeuksista.

Omavalvontasuunnitelmaan on liitettävä suunnitelma henkilötietojen käsittelystä. Kun palvelujen tuottaja käsittelee henkilötietoja sähköisesti, on tietojen käsittelyä valvomaan nimettävä tietosuojavastaava. Tietojen käsittelyä koskevassa suunnitelmassa on syytä kiinnittää huomiota erityisesti sosiaalihuollon asiakastietojen ja terveydenhuollon potilasasiakirjatietojen erillisyyteen silloin, kun asiakkaan palvelukokonaisuus muodostuu sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon palveluista. Suunnitelmassa on myös oltava kuvaus menettelystä, miten huolehditaan tietojen käsittelyyn liittyvästä täydennyskoulutuksesta ja henkilökunnan perehdyttämisestä. Tietosuojavaltuutetun toimisto on antanut yksityiskohtaiset ohjeet asiakas- ja potilastietojen käsittelystä ja niihin liittyvistä menettelyistä.

Tietojenkäsittelysuunnitelmaan kirjataan tiedot siitä, miten tiedonkulku järjestetään muiden asiakkaan palvelukokonaisuuteen kuuluvien toimijoiden kanssa.

Omavalvontasuunnitelmaan on liitettävä julkisesti esillä pidettävä rekisteriseloste ja kirjattava tietosuojavastaavan ajan tasalla olevat yhteystiedot.

4.3 Omavalvonnan asiakirjat

Omavalvontasuunnitelmaan tai sen liitteeksi laadittujen asiakirjojen avulla ohjataan laadukkaan palvelun toteutumista. Lisäksi omavalvonnan asiakirjoja muodostuu prosessikuvauksista, joilla luodaan yhteinen käsitys laadun kehittämisen perustana olevasta nykytilanteesta (nykytila-analyysi) sekä niistä menettely- ja toimintaohjeista, joita laaditaan yhtenäisen käytännön toteuttamiseksi. Myös hyviksi käytännöiksi kirjatut toimintamallit muodostavat oman asiakirjaryhmän. Omavalvonnan asiakirjoihin voidaan liittää alihankkijoiden kanssa tehdyt laatuun liittyvät sopimukset ja asiakkaiden kanssa tehdyt ns. laatulupaukset.

Toimintayksikössä asukkaiden turvallisuussuunnittelua koskeva velvollisuus perustuu 1.7.2011 voimaan tulleeseen pelastuslakiin (379/2011) ja valtioneuvoston asetukseen (407/2011), joiden noudattamista valvovat pelastusviranomaiset. Pelastussuunnitelman laatimisesta säädetään pelastuslain 15 §:ssä ja pelastusasetuksen 1 §:ssä. Asukkaiden poistumisturvallisuudesta säädetään erikseen pelastuslain 18–21 §:ssä. Poistumisturvallisuus selvitys tehdään yksiköihin, joissa asuu ja hoidetaan henkilöitä, joiden toimintakyky on alentunut tai rajoittunut.

Työturvallisuuslaki (738/2002) velvoittaa työnantajan tarpeellisin toimenpitein huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. Työturvallisuuslain 9 §:n mukaan työnantajalla on oltava työturvallisuuden ja terveellisyys edistämiseksi ja työkyvyn ylläpitämiseksi työsuojelun toimintaohjelma. Työturvallisuutta koskevaa toimintaa valvovat työsuojeluviranomaiset. Toimintayksilön työturvallisuutta koskevat asiakirjat ovat osa omavalvontasuunnitelmaa.

Elintarvikehygieenisestä osaamisesta säädetään Euroopan unionin yleisessä elintarvikehygieniasetuksessa (852/2004/EU), kansallisessa elintarvikelaissa (23/2006 muutoksineen) sekä elintarviketurvallisuusviraston (Eviran) määräyksessä hygieniasaamisesta (1/2009). Elintarvikkeita käsittelevissä toimintayksiköissä toteutettava elintarvikehygienian omavalvonta on osa toimintayksikön omavalvonnan kokonaisuutta. Omavalvonnan toteutumista valvovat kuntien elintarvikevalvonnasta vastaavat viranomaiset.

Terveysuojelulain (763/1994) 13 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveysuojeluviranomaiselle sellaisen huoneiston tai laitoksen perustamisesta tai käyttöönotosta, jonka hygieenisille olosuhteille on sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen asetettava erityisiä velvoitteita. Lain 13 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja huoneistoja tai laitoksia ovat muiden muassa lasten-, päivä- ja

vanhainkodit. Ilmoituksen mukaista toimintaa valvoo kunnan terveydensuojeluviranomainen.

Omavalvonnan asiakirjoja ovat siten kaikki viranomaisten edellyttämät luvat, ilmoitukset, suunnitelmat ja selvitykset. Jos toimintayksiköllä on käytössä laadunhallintajärjestelmä, voidaan omavalvonnan asiakirjat koota sen liitteeksi.

5 OMAVALVONTASUUNNITELMAN SEURANTA

Omavalvontasuunnitelma tulee päivittää tarvittaessa. Menettelyohjeisiin tulleet muutokset kirjataan viiveettä omavalvontasuunnitelmaan. Omavalvontasuunnitelma vahvistetaan vuosittain, vaikka muutoksia ei vuoden aikana olisi tehtykään. Omavalvonnan seurannan varmistamiseksi asiakirjoja on säilytettävä 10 vuotta.

Omavalvontasuunnitelman hyväksyy ja vahvistaa palvelujen tuottaja ts. toiminnasta vastaava johtaja. Havaitessaan puutteita omavalvontasuunnitelmassa, valvontaviranomainen voi vaatia sen täydentämistä, korjaamista tai muuttamista.

6 OHJAUS JA NEUVONTA

Valvira ohjaa ja neuvoo tämän määräyksen soveltamisessa.

7 VOIMAANTULO

Määräys tulee voimaan 1.3.2012

Ylijohtajan sijainen
Hallintojohtaja

Ritva Kujala

Ylitarkastaja

Riitta Husso